

Dosarul nr. 2ra-2080/19

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (judecător D. Sîrbu)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (judecători M. Anton, V. Cotorobai și I. Țurcan)

DECIZIE

18 decembrie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Maria Ghervas
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari
Victor Burduh
Nina Vascan

examinând recursul declarat de Ludmila Moșneaga,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Vladimir Moșneaga împotriva Ludmillei Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la desfacerea căsătoriei și stabilirea domiciliului copiilor minori,

și la cererea reconvențională depusă de Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori și încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori,

împotriva deciziei din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Ludmila Moșneaga și menținute hotărârile din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și încheierile din 13 decembrie 2018, 05 ianuarie 2019, 25 ianuarie 2019 și 18 martie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

și împotriva încheierii din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins ca neîntemeiat demersul depus de apelanta Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, privind dispunerea efectuării expertizei psihologice,

c o n s t a t ă :

La 29 mai 2018, Vladimir Moșneaga a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ludmillei Moșneaga cu privire la desfacerea căsătoriei încheiate la data de 07 noiembrie 2008 între Vladimir Moșneaga și Ludmila Cepoi (după căsătorie – Ludmila Moșneaga) la Oficiul stare civilă mun. Chișinău și trecute în Registrul de

stare civilă sub nr. 1248 (f.d. 2-3, vol. I).

În motivarea acțiunii, reclamantul Vladimir Moșneaga, născut la XXXXX, a relatat că la data de 07 noiembrie 2008, a încheiat căsătoria cu Ludmila Cepoi (după căsătorie – Ludmila Moșneaga), născută la YYYYY, la Oficiul stare civilă mun. Chișinău, căsătoria fiind trecută în Registrul de stare civilă sub nr. 1248.

Reclamantul a afirmat că din această căsătorie s-au născut feciorii XXXXX (ZZZZZ) și YYYYY (la WWWW).

Reclamantul a susținut că relația de familie cu Ludmila Moșneaga nu a rezistat provocărilor, încercărilor și rutinei care sunt caracteristice vieții cotidiene, iar cu trecerea timpului, respectul și responsabilitatea de altă dată a Ludmillei Moșneaga față de această relație a degradat de o manieră ireparabilă.

Reclamantul a indicat că relația de familie cu Ludmila Moșneaga a eșuat, aceștia locuind separat din luna decembrie 2016.

Reclamantul a declarat că fiind conștient de valoarea familiei, a încercat de mai multe ori să refacă relația cu Ludmila Moșneaga, însă fără succes.

Reclamantul a subliniat că, chestiunile privind stabilirea domiciliului copiilor minori și partajarea averii comune vor fi soluționate pe cale amiabilă.

În ședința de judecată din 15 noiembrie 2018, reprezentantul reclamantului Vladimir Moșneaga, avocatul Vitalie Ciuchitu, a înaintat o cerere prin care a introdus pretenția privind stabilirea domiciliului copiilor minori XXXXX și YYYYY cu tatăl Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău (f.d. 31-37; 91-92, vol. I).

În motivarea noii pretenții, reclamantul Vladimir Moșneaga, reprezentat de avocatul Vitalie Ciuchitu, a invocat că în conformitate cu prevederile art. 3 alin. (1) din Convenția cu privire la drepturile copilului, în toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate.

Astfel, reclamantul a evidențiat că pentru dezvoltarea deplină și armonioasă a personalității copilului, acesta are nevoie de dragoste și înțelegere în familie, precum și de securitate morală și materială.

Reclamantul a punctat că, conform art. 63 alin. (2) din Codul familiei, în cazul în care lipsește acordul părinților privind stabilirea domiciliului copilului minor, acesta se stabilește de către instanța judecătorească, ținându-se cont de atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.).

Totodată, reclamantul a notat că potrivit art. 63 alin. (3) din Codul familiei, la determinarea domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere și avizul autorității tutelare teritoriale în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți.

Reclamantul a specificat că legislația în vigoare prevede egalitatea în drepturi și obligații a părinților față de copii, iar bărbații nu cedează femeilor în ceea ce

privește creșterea și educația copiilor.

Reclamantul a relevat că prin diverse hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, s-a stabilit că art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale cuprinde obligația pozitivă a statelor de a asigura contactul copiilor cu părinții săi, or trecerea timpului poate avea consecințe iremediabile asupra relațiilor între copii și părintele care nu locuiește cu aceștia.

Prin urmare, reclamantul a susținut că la stabilirea domiciliului copilului minor, trebuie să se aibă în vedere și sentimentul de stabilitate și apartenență al acestuia, iar acest sentiment trebuie să fie dublat de sentimentul de securitate emoțională al copilului în raport cu părinții săi, asigurându-se că minorul nu este expus abuzurilor fizice sau emoționale ori neglijenței din partea persoanei cu care locuiește.

În succesiunea celor relatate, reclamantul a invocat că pe parcursul ultimilor ani, Ludmila Moșneaga are un comportament prejudiciabil față de copiii săi, consumă zilnic băuturi alcoolice în mod abuziv, devine agresivă și uneori violentă în relațiile cu copiii, periodic conducând și automobilul în stare de ebrietate alcoolică, ceea ce produce un risc eminent pentru copii.

Reclamantul a menționat că după ce la data de 31 decembrie 2016, a fost nevoit să plece din domiciliul comun din motivul neînțelegerilor cu Ludmila Moșneaga, și-a asumat pe deplin obligația de întreținere a copiilor și a Ludmillei Moșneaga, petrecând timp cu copiii și asigurându-le un mediu psiho-emoțional confortabil.

În particular, reclamantul a relatat că la 06 februarie 2018, aproximativ la ora 17.00-18.00, a comunicat telefonic cu Ludmila Moșneaga și a sesizat o vorbire incoerentă și alogică, presupunând că aceasta ar putea fi în stare de ebrietate, deoarece în ultimul timp Ludmila Moșneaga obișnuia să facă abuz de băuturi alcoolice, refuzând să accepte că are o problemă și să se consulte cu un medic specialist.

Reclamantul a precizat că atunci când a sesizat că Ludmila Moșneaga se află în stare de ebrietate, copilul XXXXX se afla împreună cu reclamantul, deoarece l-a luat seara de la școală, iar copilul YYYYY se afla împreună cu Ludmila Moșneaga la domiciliul comun de pe XXXXX.

Reclamantul a invocat că și-a cerut permisiunea de la Ludmila Moșneaga să vină să-l ia pe mezin pentru a petrece timpul cu ambii copii, ajutându-i să-și îndeplinească temele pentru acasă, însă Ludmila Moșneaga a refuzat, continuând să se exprime incoerent.

Astfel, reclamantul a declarat că în scopul protejării mezinului, aproximativ la ora 18.00-19.00, s-a plâns la Poliție, după ce împreună cu inspectorul superior Dumitru Diceanu, s-a deplasat la domiciliul de pe XXXXX, unde s-a constatat că Ludmila Moșneaga era vizibil în stare de ebrietate, iar mezinul se afla singur într-o odaie, fapte expuse în procesul-verbal de constatare din 06 februarie 2018, întocmit de inspectorul superior Dumitru Diceanu.

În continuare, reclamantul a afirmat că la 07 februarie 2018, a solicitat asistența psihologului din cadrul Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor și

Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane, ambii copii beneficiind de asistență și consiliere psihologică, cu întocmirea rapoartelor de evaluare psihologică.

Reclamantul a indicat că în raportul de evaluare al copilului YYYYY este constatat faptul că în timpul discuției el a spus că „mama servește”, iar referitor la sfera emoțională, s-a constatat că acesta manifestă supărare și nemulțumire în jocurile de-a familia.

La fel, reclamantul a reliefat că în raportul de evaluare al copilului XXXXX este constatat un nivel înalt de anxietate, nivel scăzut al autoaprecierii și neîncredere în propriile puteri, iar cu referire la situația din familie, acesta manifestă nemulțumire și indignare față de atitudinea pe care o exprimă mama, mărturisind că „mama servește”.

Reclamantul a mai subliniat că în tehnica proiectivă „Desenul familiei” copilul XXXXX nu a inclus figura maternă, văzând familia sa ca fiind formată doar din trei persoane: el, tata și fratele.

Reclamantul a menționat că la 10 octombrie 2018, a fost la Liceul teoretic „Orizont”, filiala Ciocana, unde copilul XXXXX este elev în clasa a II-a, pentru a lua cunoștință de programul cursurilor extrașcolare și ulterior, de comun acord cu soția și copilul, să decidă înscrierea acestuia la cursurile selectate.

Reclamantul a notat că în pauză l-a așteptat pe copilul XXXXX pentru a-l îmbrățișa și a-i spune că-l iubește nespus de mult, precum și pe fratele lui, însă în timp ce îl cuprindea, a observat la tâmplă, în partea stângă, o XXXXX.

Reclamantul a relevat că, copilul XXXXX i-a explicat, fiind vizibil jenat, că duminică, în timp ce i-a spus mamei poezia, aceasta l-a lovit cu capul de masă, deoarece a spus-o cu greșeli.

Reclamantul a relatat că la 12 octombrie 2018, a fost împreună cu copilul XXXXX la Centrul de Medicină Legală, iar prin raportul de expertiză extrajudiciară din aceeași dată, s-a constatat în regiunea temporofrontală pe stânga, la marginea inferioară a sprâncenei stângi, existența unei XXXXX, cauzate în rezultatul acțiunii traumatice a unui obiect contondent dur, care se califică, ca vătămare corporală neînsemnată.

În continuare, reclamantul a declarat că la 16 octombrie 2018, s-a adresat repetat psihologului din cadrul Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane, pentru acordarea asistenței psihologice copilului XXXXX.

Aici, reclamantul a punctat că în rezultatul evaluării psihologice a copilului XXXXX, s-a constatat că acesta manifestă agresivitate, negativism și iritabilitate, cât și semne de anxietate atunci când este rugat să reproducă fabula despre relațiile de familie, neglijându-le și generând o atitudine negativă față de mama.

Reclamantul a afirmat că din considerentele enunțate, la data de 18 octombrie 2018, a depus cerere privind aplicarea măsurilor de protecție în raport cu Ludmila Moșneaga.

Reclamantul a invocat că prin încheierea din 19 octombrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost eliberată ordonanța de protecție pe un termen de 20 de zile, prin care s-au aplicat următoarele măsuri de protecție a victimelor violenței

în familie YYYYYY și XXXXX: s-a obligat Ludmila Moșneaga de a nu comite acte de violență asupra copiilor YYYYYY și XXXXX; s-a obligat Ludmila Moșneaga de a sta departe de locul aflării copiilor YYYYYY și XXXXX, la o distanță de cel puțin 100 de metri; s-a interzis Ludmillei Moșneaga să se apropie de locul de studii al copiilor YYYYYY și XXXXX; și s-a obligat Ludmila Moșneaga de a participa la un program special de tratament și consiliere psihologică.

Reclamantul a indicat că din motiv că Ludmila Moșneaga nu a respectat obligația privind participarea la un program special de tratament și consiliere psihologică, impusă prin încheierea din 19 octombrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, la data de 08 noiembrie 2018, reclamantul a depus cerere privind prelungirea termenului măsurilor de protecție.

Reclamantul a subliniat că după instituirea măsurilor de protecție, a fost solicitată asistența Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii pentru a li se acorda copiilor YYYYYY și XXXXX consilierea psihologică necesară.

Reclamantul a indicat că drept urmare firească a abuzului de alcool de către Ludmila Moșneaga, a avut loc degradarea personalității morale a acesteia, ceea ce trebuie de luat în considerare la stabilirea domiciliului copiilor minori YYYYYY și XXXXX.

În același context, reclamantul a invocat că veniturile sale sunt net superioare față de cele ale Ludmillei Moșneaga, copiii YYYYYY și XXXXX sunt mai atașați față de reclamant decât față de Ludmila Moșneaga, iar prezența tatălui în viața copiilor de sex masculin este foarte importantă pentru dezvoltarea acestora, deoarece oferă modelul comportamental al unui bărbat.

Totodată, reclamantul a precizat că stabilirea domiciliului copiilor minori cu unul dintre părinți nu trebuie percepută ca o pedeapsă pentru celălalt părinte, iar reclamantul nu intenționează să o înlăture pe Ludmila Moșneaga din viața copiilor săi.

Reclamantul a mai evidențiat că părinții săi, adică bunei paterni ai copiilor YYYYYY și XXXXX, sunt parte a familiei reclamantului, fiind percepuți ca atare de către copii, astfel încât este în detrimentul acestora de a exclude bunei paterni din familie, așa cum este văzută această familie de către copii.

În ședința de judecată din 15 noiembrie 2018, reprezentantul părții Ludmila Moșneaga, avocatul Corina Stratan, a înaintat cerere reconvențională împotriva lui Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori XXXXX și YYYYYY cu mama Ludmila Moșneaga (f.d. 88-89; 91-92, vol. I).

În motivarea acțiunii reconvenționale, pârâta pe acțiunea inițială Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, a susținut că relațiile sale cu copiii XXXXX și YYYYYY sunt foarte strânse, călduroase și pline de atașament, iar lipsa tatălui din familie a dus la intensificarea relațiilor între mamă și copiii săi.

Pârâta pe acțiunea inițială a declarat că după nașterea copiilor XXXXX și YYYYYY, și-a jertfit cariera de avocat, retrăgându-se din activitate pe o perioadă de 6 ani pentru a se dedica în totalitate creșterii și educației copiilor.

Pârâta pe acțiunea inițială a specificat că această dedicare și implicare activă

a sa a produs rezultate foarte bune, ambii copii obținând diplome de merit în activitățile lor de studii și extracurriculare.

În ședința de judecată din 22 februarie 2019, pârâta pe acțiunea inițială Ludmila Moșneaga a depus cerere prin care a introdus pretenția privind încasarea din contul lui Vladimir Moșneaga a pensiei de întreținere a copiilor minori XXXXX și YYYYYY în cuantum de 1/3 din salariul și toate veniturile acestuia (f.d. 53-56; 62-63, vol. II).

În motivarea noii pretenții, pârâta pe acțiunea inițială Ludmila Moșneaga a invocat prevederile art. 75 alin. (1) din Codul familiei.

Totodată, cu referire la pretenția sa privind stabilirea domiciliului copiilor minori, pârâta pe acțiunea inițială a detaliat că în paralel cu desfășurarea activității de avocat, a fost implicată în diverse proiecte naționale și internaționale din domeniul justiției și al apărării drepturilor omului, precum și a participat la multiple seminare de perfecționare profesională.

Pârâta pe acțiunea inițială a punctat că de când a devenit mamă, a conștientizat că pentru dânsa cel mai important lucru în viață au devenit copiii.

În ședința de judecată din 11 martie 2019, pârâta pe acțiunea inițială Ludmila Moșneaga a înaintat un demers privind dispunerea efectuării expertizei psihologice cu următoarele întrebări (f.d. 88-89; 90-91, vol. II):

- 1) Ce stil parental aplică mama Ludmila Moșneaga la educarea copiilor XXXXX și YYYYYY?
- 2) Ținând cont de particularitățile psihologice ale mamei Ludmila Moșneaga și de stilul parental aplicat în procesul de creștere și educare a copiilor săi, poate oare aceasta influența negativ asupra integrității psihice a copiilor?
- 3) Se depistează oare la copiii minori XXXXX și YYYYYY influențe sau manipulări efectuate în scopul denigrării mamei Ludmila Moșneaga? Dacă da, de către cine?

Prin încheierea din 18 martie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, a fost respins ca neîntemeiat demersul depus de Ludmila Moșneaga cu privire la numirea expertizei psihologice în privința Ludmillei Moșneaga și a copiilor minori XXXXX, născut ZZZZZ, și YYYYYY, născut la WWWWW (f.d. 95-97, vol. II).

Prin hotărârea din 15 aprilie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă cererea de chemare în judecată înaintată de Vladimir Moșneaga împotriva Ludmillei Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la desfacerea căsătoriei și stabilirea domiciliului copiilor minori cu tata. S-a desfășurat căsătoria între Vladimir Moșneaga, născut la XXXXX, și Ludmila Moșneaga, născută la YYYYYY, încheiată la 07 noiembrie 2008 și înregistrată la Oficiul stare civilă mun. Chișinău, sub nr. 1248. S-a încasat în beneficiul statului, din contul lui Vladimir Moșneaga, taxa de stat în mărime de 1 000% din unitatea convențională stabilită, ce constituie 200 lei, pentru înregistrarea desfacerii căsătoriei și eliberarea certificatului de divorț la IP „Agenția Servicii Publice”. S-a stabilit domiciliul copiilor minori XXXXX, născut ZZZZZ, și YYYYYY, născut la WWWWW, cu tatăl acestora, Vladimir Moșneaga. A fost respinsă ca neîntemeiată cererea reconvențională înaintată de Ludmila

Moșneaga împotriva lui Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori cu mama și încasarea pensiei de întreținere (f.d. 140-159, vol. II).

La 08 mai 2019, Ludmila Moșneaga a declarat apel împotriva hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, încheierilor din 13 decembrie 2018 și 05 ianuarie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de respingere a cererilor de recuzare a judecătorului Dan Sîrbu, încheierii din 25 ianuarie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de respingere a cererii de recuzare a specialistului Lilia Gorceag, și încheierii din 18 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de respingere a demersului privind numirea expertizei psihologice (f.d. 135-138, vol. II).

În ședința de judecată în ordine de apel din 27 iunie 2019, reprezentantul apelantei Ludmila Moșneaga, avocatul Corina Stratan, a înaintat un demers în formă orală privind dispunerea efectuării expertizei psihologice a copiilor minori XXXXX și YYYYYY (f.d. 189-191, vol. II).

Prin încheierea protocolară din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins ca neîntemeiat demersul depus de apelanta Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, privind dispunerea efectuării expertizei psihologice (f.d. 189-191, vol. II).

Prin decizia din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Ludmila Moșneaga și menținute hotărârea din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și încheierile din 13 decembrie 2018, 05 ianuarie 2019, 25 ianuarie 2019 și 18 martie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f.d. 193-210, vol. II).

La 24 august 2019, Ludmila Moșneaga a declarat, prin intermediul oficiului poștal, recurs împotriva deciziei din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea integrală a acesteia, casarea hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în partea stabilirii domiciliului copiilor minori XXXXX și YYYYYY cu tatăl acestora, Vladimir Moșneaga, și pronunțarea unei noi hotărâri, de admitere integrală a cererii reconvenționale a Ludmilei Moșneaga (f.d. 2-6; 8, vol. IV).

În motivarea recursului, recurenta Ludmila Moșneaga a susținut că la data de 08 mai 2019, a depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și încheierilor din 13 decembrie 2018, 05 ianuarie 2019, 25 ianuarie 2019 și 18 martie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, deoarece la data declarării apelului, prima instanță încă nu întocmise hotărârea integrală.

Recurenta a specificat că în cererea de apel nemotivată din 08 mai 2019, a indicat că va depune cererea de apel motivată după ce va lua cunoștință de hotărârea integrală din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Recurenta a invocat că abia la data de 26 iunie 2019, instanța de apel a expediat la adresa electronică a avocatului Corina Stratan copia hotărârii integrale din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

De asemenea, recurenta a indicat că abia la data de 24 iunie 2019, instanța de apel a expediat la adresa electronică a avocatului Corina Stratan citația pentru ședința de judecată din 27 iunie 2019.

Astfel, recurenta a declarat că în ședința instanței de apel din 27 iunie 2019, a solicitat acordarea unui termen pentru a lua cunoștință de hotărârea integrală a primei instanțe și a depune cererea de apel motivată, motivându-și solicitarea prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, or instanța de judecată are obligația pozitivă de a asigura dreptul la apărare al părților, însă instanța de apel i-a respins solicitarea, indicând că cererea de apel din 08 mai 2019 este motivată.

Recurenta a afirmat că după aceasta, a solicitat acordarea unui termen pentru prezentarea unor probe suplimentare, care au fost dobândite după pronunțarea hotărârii primei instanțe, dar instanța de apel a respins și această solicitare.

La fel, recurenta a menționat că a solicitat examinarea cauzei în prezența reprezentantului Direcției pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, deoarece la data de 26 iunie 2019, a avut loc o ședință la sediul Direcției respective cu participarea ambilor părinți, fiind purtate discuții relevante pentru justa soluționare a cauzei, însă instanța de apel, fără a-i acorda un termen pentru prezentarea probelor necesare, fără a cerceta probele și fără a-i acorda un termen pentru pregătirea pledoariilor, a dispus respingerea apelului.

La 28 august 2019, recurenta Ludmila Moșneaga a depus supliment la recurs, solicitând casarea deciziei din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, încheierii din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și încheierilor din 13 decembrie 2018, 05 ianuarie 2019, 25 ianuarie 2019 și 18 martie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, precum și pronunțarea unei noi hotărâri, de admitere integrală a cererii reconvenționale a Ludmilei Moșneaga (f.d. 10-39, vol. IV).

În motivarea suplimentului la recurs, recurenta Ludmila Moșneaga a susținut că în conformitate cu art. 367 alin. (3) din Codul de procedură civilă, după expirarea termenului de depunere a apelului, prima instanță este obligată să expedieze a doua zi instanței de apel dosarul împreună cu apelurile depuse și înscrisurile alăturate care nu au fost prezentate în primă instanță.

Recurenta a invocat că prevederile art. 367 alin. (3) din Codul de procedură civilă nu au fost respectate, deoarece adresându-se de nenumărate ori la Curtea de Apel Chișinău pentru a lua cunoștință de hotărârea integrală a primei instanțe și de materialele cauzei, din motiv că hotărârea integrală a primei instanțe nu i-a fost expediată nici ei, nici avocatului său, și nici publicată pe portalul național al instanțelor de judecată, cauza fiind examinată în ședință secretă, Curtea de Apel Chișinău i-a comunicat că dosarul încă nu a fost expediat din prima instanță.

Astfel, recurenta a indicat că i-a adresat o cerere președintelui Judecătoriei Chișinău pentru a urgenta remiterea dosarului la Curtea de Apel Chișinău.

Recurenta a declarat că în contradicție cu prevederile art. 102 alin. (4) din Codul de procedură civilă, citația pentru ședința de judecată a instanței de apel din 27 iunie 2019 i-a fost înmănată abia la data de 24 iunie 2019.

Recurenta a reiterat că a considerat obligatorie prezența reprezentantului

Direcției pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, la examinarea cauzei în ordine de apel, or autoritatea tutelară cunoștea despre multiplele plângeri pe care recurenta le-a depus din motiv că Vladimir Moșneaga nu îi permitea deloc să vadă și să comunice cu copiii săi.

În continuare, recurenta a evidențiat că în cadrul examinării cauzei în prima instanță, a depus un demers privind dispunerea efectuării expertizei psihologice cu următoarele întrebări:

- 1) Ce stil parental aplică mama Ludmila Moșneaga la educarea copiilor XXXXX și YYYYYY?
- 2) Ținând cont de particularitățile psihologice ale mamei Ludmila Moșneaga și de stilul parental aplicat în procesul de creștere și educare a copiilor săi, poate oare aceasta influența negativ asupra integrității psihice a copiilor?
- 3) Se depistează oare la copiii minori XXXXX și YYYYYY influențe sau manipulări efectuate în scopul denigrării mamei Ludmila Moșneaga? Dacă da, de către cine?

Recurenta a notat că a motivat necesitatea dispunerii acestei expertize psihologice prin prisma dreptului la apărare, garantat de Constituția Republicii Moldova și de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, aceasta exprimându-și dezacordul cu rapoartele de evaluare a copiilor minori XXXXX și YYYYYY, precum și cu relatările specialistului Lilia Gorceag, însă prima instanță neîntemeiat a respins demersul corespunzător.

Totodată, recurenta a reliefat că a depus același demers și în cadrul examinării cauzei în instanța de apel, dar aceasta, de o manieră grăbită și neîntemeiată, de asemenea l-a respins, deși conform art. 148 alin. (1) din Codul de procedură civilă, raportul scris al specialistului nu poate înlocui raportul de expertiză și nici exclude necesitatea efectuării expertizei în aceeași problemă.

Recurenta a relevat că instanțele ierarhic inferioare au pus la baza soluțiilor adoptate anume rapoartele de de evaluare a copiilor minori XXXXX și YYYYYY, precum și explicațiile specialistului Lilia Gorceag, pe care prima instanță a admis-o în proces în calitate de specialist contrar prevederilor art. 51 alin. (1) și (2) lit. a), precum și art. 50 alin. (1) lit. d) și e) din Codul de procedură civilă, or Lilia Gorceag muncește în funcția de psiholog în cadrul Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane, instituție cu care colaborează oficial Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, care exercită urmărirea penală în cauzele gestionate de Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, în cadrul căreia Vladimir Moșneaga este procuror.

Recurenta a reiterat că instanța de apel a emis decizia recurată fără a cerceta materialele cauzei, precizând că această omisiune procedurală contravine prevederilor art. 25 alin. (1), 56 alin. (1), 130 alin. (1) și (5), 195 alin. (2), 221, 224, 239, 376 alin. (1) și 383 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

În continuare, recurenta a susținut că în virtutea încălcărilor procedurale enumerate, decizia instanței de apel nu corespunde rigorilor unei hotărâri judecătorești motivate.

Totodată, recurenta a invocat că instanța de apel greșit a constatat că după desfacerea căsătoriei, ambele părți litigante și-au exprimat acordul în vederea stabilirii domiciliului copiilor minori cu Vladimir Moșneaga.

Recurenta a mai indicat că instanța de apel eronat a reținut că, copiii minori YYYYY și XXXXX au beneficiat de consiliere psihologică în cadrul Centrului de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane, or de fapt, aceștia au fost supuși evaluării psihologice, fără acordul recurentei și în lipsa proceselor-verbale de audiere a copiilor minori și a materialelor tehnicii proiective „Desenul familiei”.

Recurenta a menționat că instanța de apel a omis să dea aprecierea corespunzătoare precizării făcute de specialistul Lilia Gorceag precum că rapoartele de evaluare a copiilor minori reprezintă niște evaluări de moment, și nu de evaluare a evoluției datelor psihologice.

Recurenta a declarat că instanța de apel a reținut existența încheierii din 19 octombrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de eliberare a ordonanței de protecție, precum și a încheierii din 08 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de prelungire a termenului măsurilor de protecție, însă a omis să dea aprecierea corespunzătoare deciziei din 18 aprilie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost casată încheierea din 07 februarie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, privind noua prelungire a termenului măsurilor de protecție.

Recurenta consideră că la examinarea posibilităților materiale ale părților litigante, instanța de apel a manifestat o atitudine discriminatorie, deoarece Vladimir Moșneaga nu mai deține funcția de procuror, iar recurenta a confirmat că are posibilitatea să-și întrețină copiii minori, solicitând, totodată, încasarea pensiei de întreținere a acestora.

Recurenta a afirmat că nu este convingătoare concluzia instanței de apel privind atașamentul mai pronunțat al copiilor minori față de tatăl Vladimir Moșneaga, în condițiile în care acesta practic 2 ani a lipsit din viața copiilor, aceștia locuind împreună cu recurenta, iar răspunsul Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii din 28 decembrie 2018 nu este relevant, deoarece a fost semnat de conducătorul acestei instituții, și nu de un specialist, fiind întocmit în circumstanțe obscure.

În continuare, recurenta a subliniat circumstanțele care atestă netemeinicia și ilegalitatea hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și a încheierilor din 13 decembrie 2018, 05 ianuarie 2019, 25 ianuarie 2019 și 18 martie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, pe care nu a avut ocazia să le detalieze în fața instanței de apel din motivul încălcării de către aceasta a dreptului la apărare.

În particular, recurenta a relevat că prima instanță a conchis că recurenta ar face abuz de băuturi alcoolice, deși la materialele cauzei nu sunt anexate probe în această privință în sensul art. 17 alin. (2¹) din Legea nr. 713 din 06 decembrie 2001 privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope.

De asemenea, recurenta a reliefat că prima instanță nu a făcut deloc referire la

declarațiile martorilor recurente, pe care aceștia o cunosc în diferite ipostaze ale vieții cotidiene și care au confirmat legătura plină de grijă și afecțiune între recurentă și copiii minori ai acesteia.

În aceeași ordine de idei, recurenta a notat că prima instanță nu a dat aprecierea corespunzătoare înscrisului eliberat de organul local de Poliție, faptului că a fost admisă să candideze pentru funcția de judecător și raportului întocmit de medicul său psihiatru, care a indicat că la recurentă nu se întrunesc criteriile de diagnostic pentru o tulburare legată de consumul de alcool sau alte substanțe.

La 06 noiembrie 2019, recurenta Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, a depus supliment la recurs (f.d. 72-76, vol. IV).

În motivarea suplimentului la recurs, recurenta Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, a susținut că prin încheierea din 07 februarie 2019 a Judecătoria Chișinău, sediul Centru, când a fost exclusă interdicția pentru recurentă de a-și vedea copiii minori, instanța de judecată a stabilit că, concluziile psihologului din anul 2018 sunt învechite.

Recurenta a mai invocat că deși din luna februarie 2019, trebuia să aibă acces la copiii minori, Vladimir Moșneaga periodic îi refuza accesul, existând suspiciuni rezonabile că acesta montează copiii împotriva recurente, însă autoritățile nu au întreprins nicio măsură pentru a preveni acest fapt, aspect problematic prin prisma respectării dreptului la viață privată a recurente.

Recurenta a indicat că procesul-verbal al ședinței de judecată a instanței de apel din 27 iunie 2019 conține mențiunea falsă precum că Ludmila Moșneaga și reprezentantul său, avocatul Corina Stratan, ar fi declarat că este posibilă examinarea cauzei în lipsa reprezentantului Direcției pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău.

De asemenea, recurenta a subliniat că în conformitate cu art. 148 alin. (2) din Codul de procedură civilă, asupra efectuării expertizei, instanța se pronunță printr-o încheiere, care nu poate fi atacată cu recurs, însă instanța de apel a respins printr-o încheiere protocolară demersul privind dispunerea efectuării expertizei psihologice.

La 02 octombrie 2019, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimatului Vladimir Moșneaga și a intervenientului accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, copia cererii de recurs depuse de Ludmila Moșneaga împotriva deciziei din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și încheierii din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 51, vol. IV).

La 18 octombrie 2019, intervenientul accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, a depus referință la recursul declarat de Ludmila Moșneaga, indicând că își menține concluzia inițială în privința prezentului litigiu și avizul prezentat primei instanțe (f.d. 54, vol. IV).

La 25 noiembrie 2019, intimatul Vladimir Moșneaga, reprezentat de avocatul Vitalie Ciuchitu, a depus referință la recursul declarat de Ludmila Moșneaga, solicitând considerarea acestuia ca inadmisibil (f.d. 81-93, vol. IV).

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Luând în considerare că recurenta Ludmila Moșneaga a declarat recurs împotriva deciziei din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și încheierii din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău la data de 24 august 2019, adică în termen de mai puțin de 2 luni de la emiterea dispozitivului deciziei nominalizate, Colegiul ajunge la concluzia că recurenta Ludmila Moșneaga s-a conformat prevederilor legale, încadrându-se în termenul de declarare a recursului prevăzut de art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Prin încheierea din 11 decembrie 2019 a Curții Supreme de Justiție, a fost considerat admisibil recursul declarat de Ludmila Moșneaga împotriva deciziei din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și încheierii din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 109-110, vol. IV).

Verificând decizia din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și încheierea din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău în limitele controlului de legalitate, în raport cu criticele invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că se impune admiterea recursului declarat de Ludmila Moșneaga, casarea deciziei din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și a încheierii din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, precum și trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată, pentru motivele ce se succed.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

În speță, Colegiul nu consideră oportun de a invita participanții la proces și reprezentanții acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs, deoarece criticele recurente Ludmila Moșneaga au fost expuse cu suficientă claritate.

Conform art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă stipulează că instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Din materialele cauzei, Colegiul reține că la 29 mai 2018, Vladimir Moșneaga a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ludmilei Moșneaga cu privire la desfacerea căsătoriei încheiate la data de 07 noiembrie 2008 între Vladimir Moșneaga și Ludmila Cepoi (după căsătorie – Ludmila Moșneaga) la Oficiul stare civilă mun. Chișinău și trecute în Registrul de stare civilă sub nr. 1248 (f.d. 2-3, vol. I).

În ședința de judecată din 15 noiembrie 2018, reprezentantul reclamantului Vladimir Moșneaga, avocatul Vitalie Ciuchitu, a înaintat o cerere prin care a introdus

pretenția privind stabilirea domiciliului copiilor minori XXXXX și YYYYYY cu tatăl Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău (f.d. 31-37; 91-92, vol. I).

În ședința de judecată din 15 noiembrie 2018, reprezentantul pârâtei Ludmila Moșneaga, avocatul Corina Stratan, a înaintat cerere reconvențională împotriva lui Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori XXXXX și YYYYYY cu mama Ludmila Moșneaga (f.d. 88-89; 91-92, vol. I).

În ședința de judecată din 22 februarie 2019, pârâta pe acțiunea inițială Ludmila Moșneaga a depus cerere prin care a introdus pretenția privind încasarea din contul lui Vladimir Moșneaga a pensiei de întreținere a copiilor minori XXXXX și YYYYYY în cuantum de 1/3 din salariul și toate veniturile acestuia (f.d. 53-56; 62-63, vol. II).

În ședința de judecată din 11 martie 2019, pârâta pe acțiunea inițială Ludmila Moșneaga a înaintat un demers privind dispunerea efectuării expertizei psihologice cu următoarele întrebări (f.d. 88-89; 90-91, vol. II):

- 1) Ce stil parental aplică mama Ludmila Moșneaga la educarea copiilor XXXXX și YYYYYY?
- 2) Ținând cont de particularitățile psihologice ale mamei Ludmila Moșneaga și de stilul parental aplicat în procesul de creștere și educare a copiilor săi, poate oare aceasta influența negativ asupra integrității psihice a copiilor?
- 3) Se depistează oare la copiii minori XXXXX și YYYYYY influențe sau manipulări efectuate în scopul denigrării mamei Ludmila Moșneaga? Dacă da, de către cine?

Prin încheierea din 18 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost respins ca neîntemeiat demersul depus de Ludmila Moșneaga cu privire la numirea expertizei psihologice în privința Ludmillei Moșneaga și a copiilor minori XXXXX, născut ZZZZZ, și YYYYYY, născut la WWWWW (f.d. 95-97, vol. II).

Prin hotărârea din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă cererea de chemare în judecată înaintată de Vladimir Moșneaga împotriva Ludmillei Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la desfacerea căsătoriei și stabilirea domiciliului copiilor minori cu tata. S-a desfășurat căsătoria între Vladimir Moșneaga, născut la XXXXX, și Ludmila Moșneaga, născută la YYYYYY, încheiată la 07 noiembrie 2008 și înregistrată la Oficiul stare civilă mun. Chișinău, sub nr. 1248. S-a încasat în beneficiul statului, din contul lui Vladimir Moșneaga, taxa de stat în mărime de 1 000% din unitatea convențională stabilită, ce constituie 200 lei, pentru înregistrarea desfacerii căsătoriei și eliberarea certificatului de divorț la IP „Agenția Servicii Publice”. S-a stabilit domiciliul copiilor minori XXXXX, născut ZZZZZ, și YYYYYY, născut la WWWWW, cu tatăl acestora, Vladimir Moșneaga. A fost respinsă ca neîntemeiată cererea reconvențională înaintată de Ludmila Moșneaga împotriva lui Vladimir Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori cu mama și încasarea pensiei de întreținere (f.d. 140-

159, vol. II).

La 08 mai 2019, Ludmila Moșneaga a declarat apel împotriva hotărârii din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, încheierilor din 13 decembrie 2018 și 05 ianuarie 2019 ale Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de respingere a cererilor de recuzare a judecătorului Dan Sîrbu, încheierii din 25 ianuarie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de respingere a cererii de recuzare a specialistului Lilia Gorceag, și încheierii din 18 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, de respingere a demersului privind numirea expertizei psihologice (f.d. 135-138, vol. II).

Aici, Colegiul observă că în esență, această cerere de apel este una nemotivată, deoarece exprimă dezacordul general al apelantei Ludmila Moșneaga cu soluția adoptată de prima instanță, și nu conține motivele de fapt și de drept concrete pe care se întemeiază apelul, așa cum prevede art. 365 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură civilă.

De altfel, la data de 08 mai 2019, apelanta Ludmila Moșneaga nici nu putea să depună cererea de apel motivată împotriva hotărârii primei instanțe, deoarece după cum rezultă din conținutul hotărârii integrale a primei instanțe, aceasta a fost întocmită abia la data de 14 mai 2019 (f.d. 140-159, vol. II).

Așadar, ulterior depunerii la data de 08 mai 2019 a cererii de apel nemotivate împotriva hotărârii primei instanțe, apelanta Ludmila Moșneaga avea o speranță rezonabilă că urmează să recepționeze copia hotărârii integrale a primei instanțe, pentru a-și putea exercita efectiv dreptul de apel.

Colegiul reliefează că în fișa de însoțire nr. 2-1734/18 este indicat că la 14 mai 2019, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a expediat în adresa apelantei Ludmila Moșneaga copia hotărârii integrale din 15 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f.d. 160, vol. II).

Însă, la materialele cauzei nu este anexat avizul de primire nici de către apelanta Ludmila Moșneaga, nici de către avocatul acesteia, avocatul Corina Stratan, a copiei hotărârii integrale a primei instanțe.

Mai mult, la materialele cauzei nu sunt anexate nici măcar trimiterile poștale respective, care să se fi întors la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, cu mențiunea că ar fi expirat termenul lor de păstrare.

Art. 368 alin. (1) din Codul de procedură civilă stipulează că dacă cererea de apel nu întrunește condițiile prevăzute la art. 364 și 365 și dacă cererea este depusă fără plata taxei de stat, instanța de apel, în termen de 10 zile de la repartizarea dosarului, dispune printr-o încheiere, fără înștiințarea participanților la proces, să nu se dea curs cererii, acordând apelantului un termen pentru lichidarea neajunsurilor.

Cu toate acestea, chiar dacă cererea de apel depusă de Ludmila Moșneaga nu întrunea rigorile art. 365 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură civilă, fiind, în esență, nemotivată, prin încheierea din 03 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, instanța de apel a acceptat spre examinare apelul declarat de Ludmila Moșneaga, a intentat procedura de apel și a fixat ședința de judecată în ordine de apel pentru data de 27 iunie 2019, ora 10.00 (f.d. 165, vol. II).

Art. 102 alin. (4) din Codul de procedură civilă statuează că citația se

înmânează părții cu cel puțin 3 zile înainte de data judecării. În cauzele urgente, acest termen poate fi mai scurt, la discreția instanței.

În speță, Colegiul relevă că prevederile art. 102 alin. (4) din Codul de procedură civilă urmează a fi interpretate în sensul că persoana citată trebuie să aibă la dispoziție cel puțin 3 zile integrale până la data judecării, pentru a se putea pregăti în modul corespunzător de judecarea cauzei sale.

La fel, Colegiul consideră necesar să precizeze că în speță, acest termen nu putea fi mai scurt, nefiind vorba de o cauză urgentă.

Astfel, Colegiul constată că după cum rezultă din materialele cauzei, și anume din extrasul din poșta electronică a greșierului instanței de apel, reprezentantul apelantei Ludmila Moșneaga, avocatul Corina Stratan, la 24 iunie 2019, ora 16.03, a fost citat pentru ședința de judecată în ordine de apel din data de 27 iunie 2019, ora 10.00, adică cu doar 2 zile integrale înainte de data judecării, iar nemijlocit apelanta Ludmila Moșneaga nu a fost citată (f.d. 167, vol. II).

În acest fel, Colegiul conchide că în raport cu apelanta Ludmila Moșneaga, instanța de apel nu a respectat termenul de citare cu cel puțin 3 zile integrale până la data judecării, prevăzut de art. 102 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Totodată, Colegiul reține că după cum rezultă din materialele cauzei, și anume din extrasul din poșta electronică a greșierului instanței de apel, reprezentantul apelantei Ludmila Moșneaga, avocatul Corina Stratan, abia la 26 iunie 2019, ora 15.47, a recepționat, la solicitare, copia scanată a hotărârii integrale a primei instanțe (f.d. 40-41, vol. IV).

În această conjunctură, se impune precizarea că respectivul extras din poșta electronică este unica dovadă a recepționării de către partea apelantă a hotărârii integrale a primei instanțe.

Art. 102 alin. (5) din Codul de procedură civilă stipulează că prezentarea părții în instanță, în persoană sau prin reprezentant, acoperă orice viciu de înmânare a citației. Partea însă este în drept să ceară amânarea procesului dacă citația nu i s-a înmânat în termen.

Astfel, în ședința de judecată a instanței de apel din 27 iunie 2019, s-au prezentat apelanta Ludmila Moșneaga și reprezentantul acesteia, avocatul Corina Stratan, care au solicitat amânarea ședinței de judecată în legătură cu primirea citației cu încălcarea termenului prevăzut de art. 102 alin. (4) din Codul de procedură civilă, precum și din cauza recepționării abia la data de 26 iunie 2019 a hotărârii integrale a primei instanțe (f.d. 189-191, vol. II).

Însă instanța de apel, contrar prevederilor art. 102 alin. (5) din Codul de procedură civilă, precum și al principiului contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale, reglementat la art. 26 din Codul de procedură civilă, a respins cererea părții apelante privind amânarea ședinței de judecată și a purces la examinarea cauzei.

Colegiul consideră că această încălcare de drept procedural a instanței de apel se circumscrie prevederilor art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, conform cărora săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut

duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Or, în conformitate cu art. 6 alin. (1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

În concepția Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la instanța de judecată trebuie să fie „concret și efectiv” (Bellet v. Franța din 04 decembrie 1995, § 38). Iar, efectivitatea dreptului de acces impune ca un individ să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act ce constituie o ingerință în drepturile sale (Nunes Dias v. Portugalia din 10 aprilie 2003).

Dreptul de acces la o instanță este afectat în însăși esența sa atunci când aplicarea acestuia încetează să mai servească scopurilor de securitate juridică și bună administrare a justiției și constituie un obstacol care împiedică justițiabilul să solicite soluționarea litigiului de către instanța de judecată competentă (Zubac v. Croația din 05 aprilie 2018, § 98).

Dreptul la o cale de atac trebuie să se exercite din momentul în care părțile interesate pot cunoaște efectiv deciziile judiciare care le impun o obligație sau care ar putea aduce atingere drepturilor sau intereselor lor legitime. În caz contrar, curțile și tribunalele ar putea să facă imposibilă exercitarea efectivă a unei căi de atac (Miragall Escolano și alții v. Spania din 25 ianuarie 2000, § 37).

Iar în acest sens, prin cunoașterea efectivă a unei decizii judiciare se înțelege anume luarea de cunoștință de decizia judiciară integrală, deoarece este motivată în mod corespunzător acea decizie care permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de atac (Hirvisaari v. Finlanda din 27 septembrie 2001, § 31).

În speță, Colegiul constată cu certitudine că apelanta Ludmila Moșneaga a obținut posibilitatea obiectivă de a-și pregăti poziția în instanța de apel abia la data de 26 iunie 2019, cu doar o zi înainte de ședința de judecată a instanței de apel, când a recepționat copia hotărârii integrale a primei instanțe, ceea ce constituie un termen vădit nerezonabil pentru exercitarea efectivă a unei căi de atac.

Mai mult, apelanta Ludmila Moșneaga a aflat despre ședința de judecată a instanței de apel din 27 iunie 2019 abia la data de 24 iunie 2019, și nici nu putea să prevadă din timp stabilirea de către instanța de apel unei ședințe de examinare a cauzei, în condițiile în care instanța de apel a dispus intentarea procedurii de apel cu încălcarea prevederilor art. 365 alin. (1) lit. d) și 368 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Astfel, Colegiul conchide că instanța de apel nu i-a asigurat apelantei Ludmila Moșneaga dreptul la un proces echitabil, atâta timp cât acest drept impune obligația instanței de judecată ca fiecareia dintre părți să i se ofere o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza – inclusiv probele – în condiții care să nu o plaseze într-o situație

de net dezavantaj față de partea adversă (Regner v. Republica Cehă din 19 septembrie 2017, § 146). Iar, încălcarea dreptului apelantei Ludmila Moșneaga la un proces echitabil a putut duce la soluționarea greșită a cauzei.

Această concluzie se fundamentează inclusiv prin aceea că unul dintre argumentele de bază ale instanței de apel la menținerea hotărârii primei instanțe a constat în existența la materialele cauzei a încheierii din 19 octombrie 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, de eliberare a ordonanței de protecție, precum și a încheierii din 08 noiembrie 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, de prelungire a termenului măsurilor de protecție (f.d. 205, vol. II).

Iar, dacă apelanta Ludmila Moșneaga ar fi avut la dispoziție un termen rezonabil pentru a se pregăti de examinarea cauzei în ordine de apel, aceasta nu ar fi fost lipsită de dreptul de a prezenta decizia din 18 aprilie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost casată încheierea din 07 februarie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, privind noua prelungire a termenului măsurilor de protecție, decizie care a fost prezentată abia la etapa recursului (f.d. 42-48, vol. IV).

În continuare, Colegiul constată că în ședința de judecată în ordine de apel din 27 iunie 2019, reprezentantul apelantei Ludmila Moșneaga, avocatul Corina Stratan, a înaintat un demers în formă orală privind dispunerea efectuării expertizei psihologice a copiilor minori XXXXX și YYYYY (f.d. 189-191, vol. II).

Prin încheierea protocolară din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins ca neîntemeiat demersul depus de apelanta Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, privind dispunerea efectuării expertizei psihologice (f.d. 189-191, vol. II).

Colegiul reliefează că prin încheierea din 18 martie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, a fost respins un demers similar depus de Ludmila Moșneaga (f.d. 95-97, vol. II).

În această ordine de idei, Colegiul punctează că instanța de apel nu și-a motivat sub nicio formă, nici în conținutul procesului-verbal al ședinței de judecată din 27 iunie 2019, și nici în decizia integrală, soluția de respingere a demersului depus de apelanta Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, privind dispunerea efectuării expertizei psihologice, cu toate că o astfel de probă ar putea avea o influență decisivă pentru justa soluționare a cauzei.

Astfel, prin prisma jurisprudenței constante a Curții Europene a Drepturilor Omului, refuzul de a dispune o expertiză nu este, în sine, inequitabil; el trebuie examinat în lumina procedurii în ansamblul său (H. v. Franța din 24 octombrie 1989, § 61 și 70). Motivarea refuzului trebuie să fie rezonabilă, adică să demonstreze părților că a fost audiată în mod real cauza lor.

În speță însă, având în vedere că instanța de apel a omis cu desăvârșire să-și motiveze soluția de respingere a demersului depus de apelanta Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, privind dispunerea efectuării expertizei psihologice, Colegiul se află în imposibilitate de a se expune cât de rezonabilă este respingerea, însă lipsa motivării constituie în sine temei de casare a încheierii din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, mai ales ca efect al constatării încălcării dreptului apelantei Ludmila Moșneaga la un proces echitabil.

Încălcările de procedură nominalizate ale instanței de apel dictează necesitatea trimiterii cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată, or instanța de recurs nu este în drept să se expună asupra argumentelor ce țin de legalitatea fondului deciziei recurate, atâta timp cât în apel cauza a fost examinată cu încălcarea dreptului apelantei Ludmila Moșneaga la un proces echitabil.

Or, constatând incidența prevederilor art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu se poate substitui instanței de apel și nu are competența prevăzută de legislația în vigoare de a lipsi părțile în proces de un grad de jurisdicție.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil.

Luând în considerare problemele de drept invocate în speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de Ludmila Moșneaga, de a casa decizia din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și încheierea din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, precum și de a trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) și alin. (3) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Ludmila Moșneaga.

Se casează decizia din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și încheierea din 27 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Vladimir Moșneaga împotriva Ludmilei Moșneaga, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la desfacerea căsătoriei și stabilirea domiciliului copiilor minori, și la cererea reconvențională depusă de Ludmila Moșneaga, reprezentată de avocatul Corina Stratan, intervenient accesoriu Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru, mun. Chișinău, cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori și încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori, și se trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Maria Ghervas

judecătorii

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari

Victor Burduh

Nina Vascan